

TEATRUL PE TOT GLOBUL

La ultimul festival de teatru de la Edinburgh, compania Circus Oz din Australia a oferit unul dintre cele mai extravagante și incântătoare spectacole de improvizație

Sindromul succesului

*Corespondență specială de la Tony Mitchell, redactor-șef
al revistei NEW THEATRE AUSTRALIA*

Voi începe folosind cuvintele dramaturgului australian de origine letonă Janis Balodis: „Cînd ajungi cu avionul deasupra Australiei și vezi imensitatea orizontului într-o zi senină, ți se taie respirația. Totul pare atît de limpede! Dar, de îndată ce te-ai obișnuit cu asta, apar și dezamăgirile“.

Cu patru ani în urmă, proaspăt sosit la Sydney, am trăit experiența de mai sus. Lucrasem în Italia timp de șase ani și nu știam prea multe despre teatrul australian. Aveam, în orice caz, speranțe nenumărate în ceea ce privește posibilitățile acestui teatru. Cu timpul, mi-am dat seama că îmi făcusem iluzii.

Auzisem despre *The Summer of the 17th Doll* (Vara celei de-a 17-a păpuși), una dintre piesele australiene jucate în Italia — despre Patrick White, laureat al premiului Nobel și cunoscut mai ales ca prozator, despre dramaturgul David Williamson și regizorul Jim Sherman, despre comedianul Barry Humphries, cin-

tărețul și imitatorul Robyn Archer și, în fine, despre doi dramaturgi anglo-australieni: Alex Buzo și Jack Hibberd (al cărui monolog *A Strech of the Imagination* — **Un efort de imaginație** — a fost primul text australian jucat în Italia (în 1979).

Cunoșteam numele lor datorită succeselelor repute pe scena londoneză — din păcate, încă singura în măsură să legitimizeze artistic o producție australiană și să o consacre.

Ultima piesă a lui David Williamson, de pildă, intitulată *Emerald City*, a fost tocmai transferată la Londra, în ciuda căderii dezastruoase și întru totul meritate a textului său dramatic anterior (**Fiii lui Cain — Sons of Cain**), care încerca fără succes să analizeze industria presei australiene. *Emerald City* oferă în aceeași manieră o imagine asupra industriei cinematografice. Mutarea ei pe scena londoneză e o jignire la adresa celor interesați de un teatru australian inovator, plin

de vitalitate și de relevanță. Or, piesa lui Williamson (reprezentînd de altfel și baza scenariului singurului film australian aflat în producție la ora actuală) face apologia unei politici apatice și complexe care duce la exacerbarea spiritului competitiv și a individualismului. (...)

Acest exemplu reflectă un aspect intru totul caracteristic scenei noastre actuale: sindromul succesului. Același sindrom care, în Marea Britanie, a transformat un dramaturg ca Pinter din autorul textelor curajoase, incisive, de la început, în cel al unor piese ce reflectă pur și simplu atmosfera artificială de fast și bunăstare, specifică mediului în care scriitorul a ajuns să-și ducă viața. (...)

Din punctul meu de vedere, o revistă de teatru lunară sau bilunară trebuie să conțină atît cronici scilpitoare, cît și critică și teorie academică scrisă atrăgător și cu aplicație. Cronicarii trebuie să fie la curent cu ultimele orientări ale criticii academice și cu metodele analitice moderne (...). În Italia, de pildă, așa se întîmplă. Nu și în Australia. (...)

În 1986, împreună cu doi colegi de la Universitatea New South Wales: Pamela Payne-Heckenberg și Jim Waites (amîndoi australieni), am plănuît apariția unei noi reviste de teatru bilunare, numită „New Theatre Australia”. Primul număr a apărut în ianuarie 1987. Revista continuă tradiția primei apariții de acest fel, „Theatre Australia”, dar încearcă să reflecte în paginile ei și producția autohtonă. Influențată (în aparență, cel puțin) de structura revistei „Theater Heute”, mai mult decît de modele de reviste teatrale englezești, „New Theatre Australia” și-a atins doar parțial scopurile. Ea are tendința să reflecte, nu și să analizeze criza producției culturale australiene. Nu am reușit să publicăm încă noi texte dramatice. Dar am reușit să introducem teatrul australian în contextul cultural sud-asiatic, realizînd articole comparative dedicate teatrului indian, filipinez, japonez, chinez. (...)

Am încercat să discutăm doar evenimente de primă importanță ale scenei europene — cum ar fi *Mahabharata* a lui Peter Brook, spectacol ce a făcut un turneu în Australia (...).

Ceea ce nu am putut să oferim încă este o perspectivă cumulativă asupra scenei australiene din diferite părți ale țării. Aceasta fiindcă primim cronici întîmplătoare ale unor spectacole, iar nu analize exhaustive ale fenomenului teatral local. (...)

În paginile revistei și-au făcut loc relații despre autori dramatici ne-anglo-saxoni, despre trupe de teatru ale unor imigranți italieni, greci, spanioli. O piesă satirică intitulată *Wogs Out of Work* (Scoși din funcție) aduce o inovație în tematica textelor dramatice ale acestora. Piesa atacă cu incisivitate atitudinile rasiste și parternaliste ale anglo-australienilor, avînd ca eroi centrali doi tineri imigranți care își ironizează propria descendență, ca și problemele de adaptabilitate în societatea australiană. Ea a atras pentru prima dată în teatrele din Sydney și Melbourne un public variat de naționalități conlocuitoare, piesa fiind scrisă și jucată de un spaniol, un grec și un italian.

Asemenea evenimente trebuie consemnate, cu atît mai mult cu cît, după părerea mea, *Wogs Out of Work* este cu adevărat reprezentativă pentru cultura și societatea australiană. În orice caz, mult mai reprezentativă decît *Emerald City*.

Dar producțiile culturilor coexistențe în Australia sînt de multe ori ignorate sau răstălmăcite. Or, Australia este o țară în care se întîlnesc mai multe culturi, cu tradițiile și specificul lor. Poate tocmai această interferență a culturilor dă nota caracteristică civilizației noastre.

Unul dintre motivele pentru care realizările culturilor conlocuitoare n-au cunoscut o reflectare critică și un avînt artistic rapid și eficient este acela că ele sînt o amenințare pentru hegemonia anglofonă. (...) Un subiect ca cel al căutării „identității australiene” (a se citi „identității anglo-australiene”) stă la baza multor texte dramatice (chiar ale unor autori tineri anglo-australieni, cum sînt Stephen Sewell, Louis Nowra și Michael Gow). Cultura naționalităților conlocuitoare este expedită în aceeași categorie și ignorată asemenea culturii indigene.

În teatrul tradițional anglo-australian aborigenii și grupările etnice ale imigranților sînt de obicei personalizate în mod stereotip și caricatural. Filme și piese îi reprezintă pe imigranții italieni de pildă (după anglo-saxoni, cel mai mare grup etnic australian) ca pe o gloată furioasă ce ar trebui să-și uite descendența europeană și să devină australieni (anglo-australieni, firește).

„Există prea mulți nou-veniți în această țară care trăiesc încă în spiritul țării lor de baștină, încercînd să-și păstreze limba și obiceiurile. ... Să terminăm cu asta! Nu este un mod de viață mai bun pe lume decît cel australian. Învățați-l și faceți-vă acceptat în societate astfel. Veți pătrunde într-o lume cum nici n-ați visat!” (Culotta, *They're a Weird Mob*, Humorboks, 1964, p. 204).

Sfatul dat de Culotta ar fi fost rezonabil dacă s-ar fi referit la englezii care trăiesc în Australia. Aceștia nu au, însă, aceleași probleme ca italienii.

Problema aborigenilor, ca locuitorii ai Australiei, nu poate fi evitată cu ușurință. Unul dintre efectele pozitive ale sărbătoririi bicentenarului de la colonizare a fost rememorarea tuturor nedreptăților săvârșite de colonialiștii britanici.

Rugat să scrie o piesă în cinstea aniversării, dramaturgul Jack Davis, cu un acut simț al ironiei, a tratat chiar subiectul spinos al colonialismului, ca formă de asuprire și maltratare a aborigenilor. Piesa lui — **Barungin — Smell the Wind (Barungin — Adulmecă vint)** a fost reprezentată la prestigiosul Adelaide Festival, condus în acest an de Lord Harewood, un membru al familiei regale britanice. Subiectul ales a provocat nemulțumire și dezaprobare în rândul anumitor critici și al unui anumit public. Iată, spre exemplu, cronica lui Bob Evans de la „Sydney Morning Herald“, cronică ce poate fi luată ca emblemă a stilului „eclectic“ în critica dramatică. Este exact ceea ce „New Theatre Australia“ se luptă să depășească.

În fond, prin defectele lui, acest stil poartă o polemică indirectă cu orice discuție liberă, angajată, inovatoare.

Intitulată binevoitor: **Cinstea nu poate înlocui tehnica dramaturgică**, cronica judecă textul lui Davis după canoanele naturalismului: „Stilistic, **Barungin** se situează undeva între o operetă, un spectacol de varietăți cu largi interludii istorice serioase și o dramoletă. Are o structură fragmentată, episodică, «de toată ziua» și îi lipsește miezul teatral solid, construcția sigură. Folosește toate capcanele naturalismului, dar nu și tehnicile sale“. (SMH, 8 martie, 1988).

În spatele acestei judecăți de valoare se află două sute de ani de hegemonie britanică, privind cu condescendență la producțiile populare de teatru televizat și fiind după cele trei unități aristoteliene. Dar Evans nu se mărginește să aplice criteriile sale învechite în judecarea piesei. Opoziția se manifestă și cu privire la

subiectul ales. (...) Verdictul final e grăitor: „în timp ce în primele sale texte, Davis reușea să depășească lipsurile sale stilistice printr-un naturalism viu și simplitate inovatoare a acestui talent nativ indigen a început să-și piardă savoarea“. Evans găsește un defect în faptul că dramaturgul nu e capabil să scrie în stilul artificial și de mult discreditat al naturalismului englez, a cărui tehnică (crede Evans) Davis ar trebui să o stăpânească. De asemenea, el afirmă că Davis exploatează dramatic noutatea creării unor eroi indigeni. E drept, piese despre aborigeni nu s-au prea reprezentat pe scenele australiene, dar a sugera că Davis vrea să zugrăvească atmosfera caracteristică grupurilor etnice pentru a obține pitorescul și originalitatea e un mod subtil de a-ți exprima atitudinea rasistă. Evans nu-și pune problema că aborigenii ar putea să nu judece după aceleași criterii ca și el sau că ar putea avea o concepție diferită despre structurile narative — concepție derivând din propria lor mitologie și tradiție culturală.

Astfel de cronici nu ne ajută să pătrundem problematica pe care o întîmpină dramaturgia aborigeni. Ele operează cu prejudecăți, nu cu metode critice. După cum se exprima Davis însuși: „Trebuie să nu uităm că dramaturgia aborigeni nu sînt ca cei neaborigeni. Ultimii scriu mai ales ca să vîndă ceea ce scriu. Talentul lor creator funcționează determinat nu de nevoia de a exprima realitatea, ci de aceea de a cîștiga bani“. (...)

De aceea avem nevoie de cronicari aborigeni care să ne explice și să ne ajute să înțelegem creația indigenă. Cu toate că, dacă ne gîndim bine, și alții ar putea s-o facă, iar scopul unei reviste de teatru care se respectă este să aibă grijă ca acest lucru să se întîmple curînd. (...)

**Traducere și prescurtare
Corina ȘUTEU**